

4. RAD SLOVENSKEHO KRÍŽA A MEDAILA SLOVENSKEHO KRÍŽA

uvedený rad a medaila boli zriadené na ocenenie zásluh o Slovenskú republiku občanov a cudzích štátnych príslušníkov. Obidve vyznamenania boli symbolom uctievania si pamiatky Andreja Hlinku, ktorý sa najviac zaslúžil o samostatnosť slovenského národa. Počas brannej pohotovosti štátu sa rad udeľoval s mečmi vojenským domácim osobám, ale aj cudzím štátnym príslušníkom.

Rad mal tri vývojové etapy, s postupne dotváraným počtom tried.

1. etapa – v roku 1940 mal rad po založení štyri triedy,
2. etapa – vo februári 1942 prešiel rad druhou vývojovou etapou, v rámci ktorej bol doplnený o 5. triedu a bola zriadená kolana (reťaz),
3. etapa – koncom roka 1942, bolo definitívne potvrdené zloženie radu (nečíslovaný stupeň s kolanou a päť tried) a navyše bol rozdelený do občianskej a vojenskej skupiny.

Rad Slovenského kríža mal nasledovnú štruktúru:

stupeň s kolanou – klenot zavesený na kolane a doplnený radovou hviezdou;

1. trieda (veľkokríž) – veľký klenot na veľkostihe a radová hviezda;

2. trieda (veľkodôstojnícky kríž) – stredný klenot na náhrdelnej stuhe a radová hviezda;

3. trieda (veliteľský kríž) – stredný klenot na náhrdelnej stuhe;

4. trieda (dôstojnícky kríž) – stredný klenot na prevlečnej stuhe;

5. trieda (rytiersky kríž) – malý klenot na prevlečnej stuhe.

Veľký, stredný a malý klenot so závesom boli z pozláteného striebra a mali tvar dvojitého patriarchálneho kríža, ktorého rozšírené konce ramien tvorili približne kruh a na oboch stranách bol nabielo smaltovaný. Dookola tvorili lipové listy a kvety medzi ramenami kríža veniec, a plochy medzi nimi boli perforované. Na lícnej strane v strede bol reliéf hlavy Andreja Hlinku a na jeho rubovej strane heslo VERNÍ SEBE SVORNE NAPRED, každé slovo samostatne v riadku. Pás a lipové konáre boli ligotavé a ostatné časti radového kríža boli matné. Ramená dvojkríža boli bielo smaltované. Záves veľkého a stredného klenotu tvorila pochodeň, ktorá mala po stranách po tri ligotavé valašky zviazané ligotavou stuhou. Záves malého klenotu tvorili dve ratolesti, každá s tromi listami rozvetvenými na obe strany. Pre všetky rady s mečmi tvorili záves dva skrížené meče položené na vavrínovom venci.

Veľkostiha, náhrdelná stuha a prevlečná stuha bola z moiré hodvábu čiernej farby s dvoma pruhmi, rovnomerne vzdialené od okrajov belasej farby. Veľkostiha (dlhá 180 cm a široká 90 mm) s dvoma pruhmi (široké 6,5 mm) sa nosila cez pravé plece šikmo cez prsia, v dolnej časti prekrížená, na nej pripevnená kokarda tej istej farby a zakončená zúbkovaným zakončením. Náhrdelná stuha (dlhá 50 cm a široká 35 mm) s pruhmi sa nosila okolo krku v prostriedku zviazaná, z ktorej visel stredný radový kríž. Prevlečná stuha (dlhá 6 cm, a široká 35 mm) s pruhmi sa nosila na prsiach vľavo hore a z jej zahroteného konca visel stredný prípadne malý radový kríž.

Radová hviezda (priemer 90 mm) mala šesťcípový tvar zo striebra, pozostávala z pozlátenej vrstvy olivových listov a vrstvy štylizovaných lúčov, v strede ktorej bola zmenšenina lícnej strany radového klenotu. Do každého cípu hviezdy smerovalo spod vrstvy olivových listov jedenásť matných lúčov, z ktorých stredný bol najdlhší a tvoril hrot cípu hviezdy, ostatné lúče od prostredného napravo a naľavo boli postupne kratšie, čím ich konce tvorili obrysy celého cípu hviezdy. Pre rad s mečmi mala hviezda dva skrížené meče položené na lúčoch. Kolana Radu Slovenského kríža bola totožná s kolanou Radu kniežat'a Pribinu.

So založením Radu slovenského kríža bola zriadená aj Medaila slovenského kríža, ktorá sa udeľovala za statočnosť pred nepriateľom. Medaila mala tri stupne.

Medaila 1. stupňa bola zo striebra a pozlátená, 2. stupňa zo striebra a 3. stupňa bola bronzová. Všetky boli zavesené na prevlečnej stuhe, patrila k nej aj malá stužka, ktorá nahrádzala nosenie vyznamenania in natura.

Medaila mala tvar kruhu, na lícnej strane bol dvojité patriarchálny kríž, ktorého rozšírené konce ramien siahali až po jej okraj a dookola medzi ramenami kríža lipové listy a kvety tvorili veniec. Na lícnej strane v strede bol pásom ohraničený kruh, v ktorom bol reliéf hlavy Andreja Hlinku a na jeho rubovej strane heslo VERNÍ SEBE SVORNE NAPRED, každé slovo samostatne v riadku. Po oboch stranách boli trojlístkové vetvičky a nad ním bol lipový dvojlístok. Na stuhu sa pripájal prostredníctvom ozdobného závesu. Záves na lícnej a rubovej strane bol tvorený rovnakými dvomi lipovými vetvičkami obrátené napravo a naľavo, každá s tromi lístkami.

Stuha bola z moiré hodvábu čiernej farby s dvoma pruhmi belasej farby pri jej okraji. Bola zložená do pravidelného päťuholníka a vystužená drôtenou kostričkou.

RAD SLOVENSKEHO KRÍŽA A MEDAILA SLOVENSKEHO KRÍŽA

Reťaz Radu Slovenského kríža s mečmi (averz)

Radová hviezda s mečmi k reťaze Radu Slovenského kríža

1. trieda – Veľkokríž Radu Slovenského kríža s mečmi a veľká radová stuha (averz), s hviezdou s mečmi

Veľkokríž Radu Slovenského kríža s mečmi (reverz)

2. trieda – Veľkodôstojnícky kríž Radu Slovenského kríža, stredná radová stuha (averz), s hviezdou

3. trieda – Veliteľský kríž, stredná radová stuha (averz)

5. trieda – Rytiersky kríž Radu Slovenského kríža, malá radová stuha (averz)

5. trieda – Rytiersky kríž Radu Slovenského kríža (reverz)

MEDAILA SLOVENSKEHO KRÍŽA

Medaila Slovenského kríža 1. stupňa (averz)

Medaila Slovenského kríža 2. stupňa (averz)

Medaila Slovenského kríža 3. stupňa (averz)

Medaila Slovenského kríža 3. stupňa (reverz)